

Nartorps gruvområdes historia

Malmfyndigheten vid Nartorp upptäcktes år 1808, där malmådern syns i berget vid Parkschaktet. Någon brytning kom inte igång förrän 1817. Under åren 1817-1832 bröts malmen för Finspångs bruks räkning. Även Åtvids, Borkhults och Eds bruk var köpare till malmen. Under denna period arbetade 10 man med brytningen. Vid sprängningen laddade man med krut, med en förladdning av tegelmjöl och tände med svavelbuntar.

Malmen transporterades med oxforor till Sunnsta i Ringarum och därifrån till Borkhult. 1832 nedlades brytningen på grund av rasrisk.

Sorteringsverk och anrikning vid storgruvan omkring 1915

1840 gjordes en ny inmutning och driften återupptogs av de tre Nartorpsbönderna som då var markägare. 1846 såldes gruvan med tillhörande torp till ett nybildat bolag där bland annat Överums bruk och Adelsnäs ingick. Till disponent för gruvan och arrendator till Nartorps gård antogs löjtnant Sten Albin Cullberg. Brytningen som nu åter skedde i

Storgruvan var tvungen att avbrytas 1848 på grund av rasrisk.

År 1850 bröts ett nytt schakt som kallades för "Ettan" och ett år senare togs ytterligare ett schakt upp: "Tvåan". Samma år rasade Storgruvan samman. Malmen fraktades då till Ed och Borkhult. 1860 började man transportera malmen till Glädjan vid Gropviken, för vidare transport med pråmar.

1873 såldes gruvan till Nartorps Gruvaktiebolag med Finspångs, Ankarsrums och Överums bruk som intressenter. Nu togs ytterligare 2 st schakt upp och man började använda dynamit som sprängmedel.

Sprängningen blev nu mycket effektivare. Problemet med vattnet blev större ju djupare man sprängde. Därför byggdes 1875 ett vattenhjul som var 15,5 meter i diameter och med en skovelbredd på 60 cm samt en 150 m lång Polhems stångång till gruvan för att driva pumparna. I januari år 1900 kom elden lös i hjulhuset som delvis spolierades. Vattenhjulet reparerades och var i drift till 1915. För att driva hjulet togs vatten från sjön Trasken och forslades i trärännor. Malmen

Gamla anrikningsverket

Arbetslag utanför gruvsmedjan omkring 1916.

transporterades nu till Frugelöts brygga vid Gropviken för vidare transport med skutor. 1911 såldes gruvan ännu en gång, nu till en tysk firma vid namn Bachurner Verein für Berghalt und Cuistahl.

Den bildade dotterbolaget Stora Långvik Gruv Aktiebolag med Nartorp som underavdelning. Nu började den intensivaste och sista perioden vid Nartorps gruvor. Den modernaste gruvtekniken införskaffades med bland annat tryckluftsdrevena bormaskiner. En omfattande byggnation började 1912. Ett nytt ledschakt för 2 st hissar upptogs, vilket kallades Parkschaktet. En 14 m hög lave, ett anrikningsverk och maskinhus byggdes samt en ny ångmaskin installerades. 1913 var verksamheten febril och

då byggdes bl.a. såghus, skrädhus, en 25 m hög skorsten och ett maskinhus.

Till Björnvik anlades en 6 km lång linbana, där en mottagningsstation för malmen byggdes samt en 50 m lång och 10 m hög kaj, vid vilken malmbåtarna lastades. I oktober samma år utskeppades den första malmlasten på 350 ton till Tyskland.

Kajbygget vid Björnvik 1913

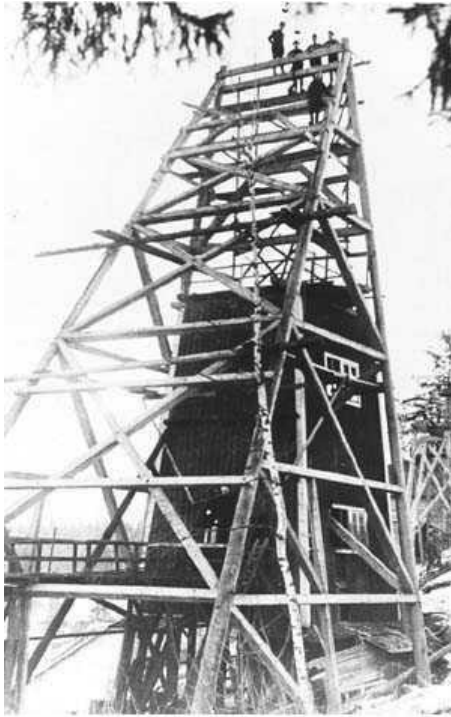
Kaj bygge vid Björnvik 1913 från vänster Claes Johansson, Martin Svensson, Anton Andersson Björkliden, Ture Andersson Fruglöt, Fritiof Hagander Börsum, Carl Pettersson Mogata, Alsing Hagander, Arvid Svensson "slaktarn", Andersson Mogata, obekant Gottfrid Pettersson Knåtebo, Einar Pettersson "tallgren", "kopperslagarn" Jonsson, Konrad Pettersson Nyborg, Gustav Johansson "graver" Nartorp.

Gruvarbetare som möjligen intog sina måltider på Ringsdal.

Tysk malmbåt som lastar malm från kajen vid Björnvik omkr.1914

Parkschaktet

Kaj vid Björnvik, 1913.

Helge o Halvar Simon arbetade som malmutlastare vid Nartorp. På kortet är de i 16-17års åldern.

Ett arbetslag vid malmvagnarna.

Lastkaj vid Björnvik. Linbanebock 20m hög vid stranden, den högsta av alla.

Tysk malmbåt som lastar malm från kajen vid Björnvik omkr.1914

Nartorp, som det såg ut någon gång under den sista perioden av gruvans historia, 1911-1927

Gruvområdet omkring 1915

Såghuset vid gruvan.

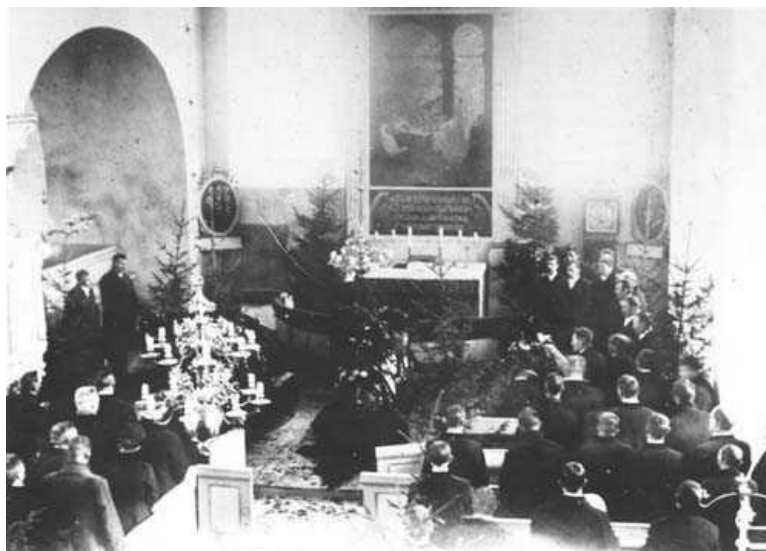
1910-1927 Upplagsplats av virke och ved. Storgruvan i bakgrunden omkring 1916

Uppången, Nartorp.

Uppängen, Nartorp

Jordfästning i Skällviks kyrka av tre gruvarbetare från Nartorp som omkom i ett gruvras. De begravdes i jan. 1918, det har berättats att det den dagen var -30 grader och snöstorm. Trots det var det många som följde de döda till den sista vilan. Bild från Hembygdsföreningens arkiv.

Helen Pettersson, Charlotte Karlsson, Augusta Boberg, Tilda Sjövall och Ida Karlsson. Gruv-Ornestorp, där änkor efter gruv-arbetarna fick bo. Tillhörde gruvbolaget. Kortet taget före 1914.

Vägröken vid Dalhem, stångången från vattenhjulet till höger.

Oskar Andersson, Uppången (Bergqvara), han arbetade vid gamla gruvbolaget. Han skrädde malmen.

Slädparti ett folkkärt nöje

Stugan i kröken höll på att rasa så man slog väjer om stugan så att den inte skulle stjälpas. Från vänster, Carl Olsson, Emil Thörnberg Bergkvara, Gustav Wahlström bas Erik Ringkvist snickare Ljungkvist.

Stensbergshuset, som höll på att stjälpas p.g.a. malmtrycket.

Karin Bergström, Anna Jonsson, Margit Ramberg
arbetade åt ingenjör Goldkuhl.

Ingenjörsvillan (Lindesborg) där familjen Goldkuhl bodde.

Familjen Fureh, Furulid.

Verkmästare Fureh vid ångmaskinen troligen vid
Söderköpings brunn.